

Zaaknr. : 17.ZK07749

Kenmerk : 17UT013771

Barcode :

Verslag van de informatieavond project Verbetering Regionale Keringen- Samen werken aan onze dijken, deelgebied Moerdijk op 30 november 2017

Plaats : Golden Tulip Hotel, Zevenbergen

Aanwezig : Volgens aanwezigheidslijst

Afwezig :

Notulist : Inge Brokken (namens Meesterlijk Notuleren)

Kopie aan : Archief

Onderwerp

Actie door

1. Opening en welkomstwoord Samen werken aan onze dijken Moerdijk

De heer Leon van Rijthoven, projectmanager, heet alle aanwezigen welkom. In de afgelopen periode zijn de regionale dijken gekeurd en een aantal daarvan is afgekeurd. Met deze eerste informatieavond start het traject van verbetering van deze dijken en vanavond gaat het met name over de dijken langs De Mark. Het doel van de avond is het informeren van de aanwezigen over de oorzaken voor het afkeuren van deze dijken en over het proces ter verbetering. Vanavond kunnen de aanwezigen vragen stellen en ook hun input geven.

Er worden op deze informatieavond foto's en een film gemaakt om de communicatie rond het proces te ondersteunen en te visualiseren.

Het programma van de avond is als volgt:

1. Welkomstwoord
2. Waterveiligheid, toelichting door de heer Huub Hieltjes, lid van het dagelijks bestuur van Waterschap Brabantse Delta
3. Project Verbetering Regionale Keringen door de heer Leon van Rijthoven
4. Samenwerken aan dijken door mevrouw Anneke den Tenter
5. Plenair vragen stellen
6. Koffie/thee en in gesprek met projectteam
7. Sluiting

2. Waterveiligheid, toelichting door de heer Huub Hieltjes

Er wordt een filmpje getoond over waterveiligheid (deze is beschikbaar via www.brabantsedelta.nl)

In het waterschapsgebied wonen 810.000 mensen in 21 gemeenten. Het waterschap beheert het water, zorgt voor een goede kwaliteit van het oppervlaktewater en is verantwoordelijk voor de zuivering van het rioolwater door middel van de inzet van 17 waterzuiveringen. Daarnaast zorgt het waterschap voor veilige dijken en kades.

De heer Hieltjes is dagelijks bestuurslid van het waterschap en als portefeuillehouder verantwoordelijk voor de veiligheid van de regionale keringen. De eerste kerntaak van het waterschap is het waarborgen van de veiligheid van de dijken en kades. De doorbraak in 2003 van de regionale dijken bij Wilnis en eerdere zware overstromingen zoals in 1953 en 1995 – waarvan de gevolgen ook in

Terheijden zichtbaar en voelbaar waren – en het verdriet en de pijn van de bewoners die hiervan slachtoffer werden, hebben hem dusdanig aangesproken dat hij in 2009 zeer gemotiveerd aan de slag is gegaan als bestuurder bij het waterschap. De regionale keringen bieden al jarenlang bescherming. Maar door het toenemende aantal inwoners en bedrijven, de groeiende economische waarde van alle activiteiten achter de dijken en de aankomende klimaatverandering is het belang van goede en veilige dijken nog groter geworden. Met de provincie is afgesproken dat de kans dat dijken overstromen, wordt teruggebracht naar 1 op 100 in plaats van 1 op 50. Dat betekent dat de regionale keringen in een aantal gebieden verbeterd moeten worden. Veiligheid en de bescherming van inwoners en woningen staat voorop.

Er wordt een hoogtekkaart getoond van het gebied rond de Mark. Een groot deel ligt onder NAP en zonder regionale dijken zou dit snel onder water lopen. Het waterschap investeert veel belastinggeld in veiligheid zodat iedereen tegen het water wordt beschermd. Het waterschap beschikt over veel technische kennis maar door ook de ervaringen en gebiedskennis van de inwoners en ondernemers te betrekken bij de verbeterplannen, zullen deze sterk verbeteren. Het project moet rechtmatig, doelmatig, duurzaam en tegen de laagst mogelijke levenscycluskosten – ook met het oog op de toekomst – gerealiseerd worden en in 2023 of zoveel eerder als mogelijk afgerond zijn. Voor de ontwerpen voor de te verbeteren dijken moet voldoende draagvlak in het gebied bestaan. Uiteindelijk kiest het algemeen bestuur van het waterschap voor de voorkeursoplossing, onder andere op basis van de adviezen van de inwoners.

3. Project Verbetering Regionale Keringen

De heer Van Rijthoven geeft een toelichting op het project Verbetering Regionale Keringen met name gericht op het gebied Moerdijk en de dijken ten oosten van de spoorlijn Oudenbosch-Lage Zwaluwe en ten zuiden van het dorp Langeweg. In de Verordening Water die in 2009 door de provincie Noord-Brabant is vastgesteld, is een nieuwe norm voor de regionale keringen vastgelegd. De dijken zijn naar aanleiding van deze nieuwe norm in 2013 voor het eerst gekeurd (getoetst) en toen is een aantal dijken met name in het oostelijke waterschapsgebied, afgekeurd omdat deze niet voldeden aan de nieuwe norm. Aan de westkant van het waterschapsgebied liggen met name overgedimensioneerde zeedijken. De totale lengte van de regionale keringen bedraagt 196 km waarvan 50 km is afgekeurd. De keringen langs de Leursche Haven, de Laaksche Vaart en Kibbelvaart zijn helemaal afgekeurd (een totale lengte van 28 km). Voor deze gebieden is ervoor gekozen om de vaarten bij hoogwater af te sluiten met keermiddelen. Er resteert dus met name aan de oostzijde van het beheersgebied 22 km dijken die verbeterd moeten worden.

Elke zes jaar worden de dijken opnieuw gekeurd en de volgende keuring staat alweer gepland voor 2019. Dijken worden gecontroleerd op diverse faalmechanismen, zoals stabiliteit binnenwaarts, stabiliteit buitenwaarts, hoogte, bekleding en piping (er stroomt water onder de dijk door), maar in Moerdijk zijn de dijken met name afgekeurd op hoogte.

Vaak zijn dijken in eigendom van particuliere grondeigenaren of de gemeente. Het waterschap is verantwoordelijk voor het beheer. Het waterschap beschikt over een aantal instrumenten om de doelen te realiseren, maar er wordt uitgegaan van participatie en samenwerking om te zoeken naar de beste oplossingen. Er wordt een aantal foto's getoond van dijken die verbeterd moeten worden. Er is onderzoek gedaan naar de ruimtelijke kwaliteit van de dijken en de hiermee samenhangende dilemma's die in het proces allemaal nader beoordeeld worden.

Nu de toetsing van de dijken is afgerond, gaat het waterschap verder met het ontwerp voor de afgekeurde dijken. Er is een verschil tussen het toetspeil en het ontwerppeil. Het toetspeil dat met behulp van computermodellen is bepaald, is

vastgesteld door de provincie. Dit betreft het waterpeil van stilstaand water. In de Mark is sprake van scheefstand waardoor bij harde wind het water opgestuwd wordt (25 tot 30 cm) en ook de golfoploop, de golfhoogte bij harde wind (30 tot 40 cm), kan leiden tot een hoger peil. Indien de kruinhoogte van een dijk niet voldoet aan de optelsom van deze invloeden, dan wordt de dijk afgekeurd. De nieuwe kruinhoogte die in het ontwerp wordt vastgesteld, moet ertoe leiden dat de dijken de komende 50 jaar weer mee kunnen. Daarom worden ook een robuustheidstoeslag, een extra zekerheidsmarge, en allerlei klimaatmodellen in het ontwerp betrokken.

Het waterschap wil samen met de gemeente en de bewoners van het gebied werken aan het ontwerp voor de afgekeurde dijken en samen nadenken over mogelijke varianten die zoveel mogelijk tegemoetkomen aan alle belangen, maar uiteindelijk zal het algemeen bestuur van het waterschap een besluit nemen.

De planning ziet er als volgt uit. Fase 1 is nu gestart, een gezamenlijke verkenning naar de varianten voor de dijkverbetering. Deze fase duurt ongeveer een jaar. Deze fase wordt afgerond met een advies aan het bestuur over de voorkeursvariant. In het eerste kwartaal 2019 neemt het algemeen bestuur een besluit over het voorkeursalternatief. Fase 2 loopt van medio 2019 tot medio 2021. In deze fase wordt het voorkeursalternatief verder uitgewerkt, worden de planprocedures doorlopen en worden de vergunningen aangevraagd. Fase 3 betreft de uitvoering in 2021 tot en met afronding in 2023.

4. Samen werken aan dijken

Anneke den Tenter geeft een toelichting op de samenwerking met alle belanghebbenden. Er zijn veel mensen, bedrijven, agrariërs, zes gemeenten, diverse natuurbeheerders en belangenorganisaties en cultuurhistorische verenigingen in het gebied betrokken bij de dijkverbetering en daarom zet het waterschap in op een goede samenwerking met al deze stakeholders. Door het betrekken van alle (soms tegenstrijdige) belangen en meningen en het benutten van de aanwezige kennis zullen de plannen verbeterd worden. Alle belangen komen op tafel om een goede afweging te kunnen maken, maar dit betekent niet dat aan alle wensen en belangen tegemoet gekomen kan worden. Het algemeen bestuur neemt uiteindelijk een besluit, waarbij de diverse belangen afgewogen worden.

Er bestaan verschillende vormen van samenwerking, zoals het benutten van meekoppelkansen (de gemeente wil de jachthaven opknappen of iemand wil een kanosteiger aanleggen) en het gezamenlijk realiseren van natuurdoelen. Daarom worden mogelijke initiatieven in het gebied in beeld gebracht en wordt onderzocht of werk met werk gemaakt kan worden. Naast informatiebijeenkomsten worden ook persoonlijke gesprekken gevoerd en in een later stadium wordt een online community ingericht.

Daarnaast worden verschillende dijkinspiratieteams opgericht. Het dijkinspiratieteam (bestaande uit bewoners, vertegenwoordigers van ZLTO, natuurverenigingen en agrarische ondernemers) gaat meer op detailniveau meewerken aan de opgave en adviseert het bestuur over het ontwerp en het proces. Vanaf 2015 is in Etten-Leur en Halderberge het dijkinspiratieteam betrokken geweest bij het gehele traject en dat heeft geleid tot een goed plan. Er wordt een filmpje getoond waarin twee leden van dit team hun positieve ervaringen toelichten. Niet alleen in de fase van het zoeken naar oplossingen, maar ook in de planuitwerking en uitvoeringsfase is en blijft het dijkinspiratieteam betrokken.

Er wordt een oproep gedaan om deel te nemen aan het dijkinspiratieteam. Geïnteresseerden kunnen zich tijdens de bijeenkomst opgeven via een aanmeldingsformulier. Aanmeldingen kunnen ook later plaatsvinden via onzedijken@brabantsedelta.nl of via 06-20 60 82 22.

5. Vragen van de aanwezigen

Het gebied is vrij groot. Is het misschien verstandig om het gebied op te knippen?

De bedoeling is dat er meerdere dijkinspiratieteams komen omdat er bijvoorbeeld in Terheijden een geheel andere problematiek speelt dan in Moerdijk. Wel dient de samenhang behouden te blijven. Daarin zal naar een modus worden gezocht.

Gewezen wordt op het samenwerkingsverband Waterpoort dat op zich al een inspiratieteam voor ruimtelijke en recreatieve ontwikkelingen is. Voorgesteld wordt om Waterpoort als dijkinspiratieteam te betrekken.

Dat zal zeker gebeuren. Ook het waterschap maakt onderdeel uit van Waterpoort.

Vindt er ook een MilieuEffectRapportage (MER) plaats voor het uiteindelijke voorkeursalternatief?

Er zal opnieuw een MER-beoordeling plaatsvinden, maar er wordt verwacht dat een MER-rapportage niet nodig zal zijn.

Vanuit de gemeente Moerdijk wordt aandacht gevraagd om binnen de dijkinspiratieteams de belangen, de opgaven en de verwachtingen hierover goed op elkaar af te stemmen. Er moet oog zijn voor een gezamenlijk doel en het is belangrijk dat partijen elkaar tijdens het proces niet uit het oog verliezen.

Dit is helemaal juist; er moet voldoende tijd worden genomen om gezamenlijk kaders vast te stellen. In het kader van verwachtingenmanagement dient er vooraf een goede afstemming plaats te vinden van de belangen en de opgaven. Het doel - verbetering van de keringen in het kader van waterveiligheid - is daarbij leidend.

Er wordt steeds over dijkverbetering gesproken maar eigenlijk is het doel waterbeheer. Daar zijn toch ook andere manieren voor die toereikend zijn? Als er alleen wordt gesproken over dijkverbetering is dat een afgekaderd aspect, terwijl het achterliggend doel is het waterbeheer op peil brengen.

Het hoogste doel is inderdaad waterveiligheid. Daarbij dient de kans op overstroming verkleind te worden naar 1 op 100 jaar. Andere maatregelen zoals bijv. Ruimte voor de Rivier en waterbergingen, zijn ook mogelijk, maar het is ondenkbaar dat de dijken niet moeten worden aangepast.

Waarom is ervoor gekozen om de twee stukken bij Etten-Leur af te sluiten? Daardoor mist men op cruciale momenten waterberging.

Het effect is bekeken en het afsluiten van de vaarten heeft een verhoging van circa 1 cm tot gevolg op het systeem. Dit effect is marginaal. Tevens moesten er bomen worden gekapt en zou agrarisch land benut moeten worden om de dijken te verbeteren. Op deze wijze zijn de varianten beschouwd. Het bestuur heeft uiteindelijk toch gekozen voor de oplossing die is aangedragen door de mensen uit het betreffend gebied. Er wordt bij het vaststellen van een oplossing echter wel bewaakt dat het probleem niet naar elders wordt afgewenteld.

Het waterschap is een van de grote financiers van het doortrekken van de Roode Vaart door Zevenbergen. De dijken rond de Roode Vaart zijn groen gekleurd maar Zevenbergen is nog niet concreet benoemd, terwijl het water daar stroomt als er wordt gestart met de uitvoering van het project. Hoe zit dat?

In het algemeen bestuur is met diverse partijen gesproken over het doortrekken van de Roode Vaart door Zevenbergen. Het is inderdaad de bedoeling dat de Roode Vaart daar wordt teruggebracht, een aanbesteding daarvoor is opgestart. In de modellen is geen sprake van significante effecten en het water dat nodig is in een droge periode, kan ook gestuurd worden met een gemaal.

In het westelijk deel van de Mark is altijd gesproken over het ophogen van de dijken in verband met het afsluiten van de Mark vanwege waterberging in het Volkerak-Zoommeer. Maar op de tekeningen is alleen de Steiledijk rood. Betekent dat dat de andere dijken niet aangepast hoeven te worden?

In het Volkerak-Zoommeer kan inderdaad meer water geborgen worden vanuit de grote rivieren. Ook de sluizen bij Benedensas en Dintelsas zijn hierop aangepast

Onderwerp

Actie door

zodat het water uit de Mark daar niet weg kan stromen. Alle effecten zijn doorgerekend en op basis van de huidige modellen wordt het water niet verder opgestuwd dan tot Stampersgat. In dat gebied liggen robuuste oude zeedijken. Het proces zal wel blijvend getoetst worden, want er kan niet worden uitgesloten dat het klimaatmodel in 2050 weer anders is.

Dat gebied is nu voornamelijk groen gekleurd, maar in 2019 vindt nogmaals een toets plaats op andere faalmechanismen. Dat betekent dat sommige stukken van de dijken alsnog verbeterd moeten worden. Heeft dat consequenties voor de dijkverhoging?

In 2013 is gestart met het toetsen op vier faalmechanismen omdat afkeuring op een van die factoren veel impact heeft. De dijken die destijds daarop zijn afgekeurd, zijn middels intensiever grondonderzoek verder onderzocht. Ook de andere faalmechanismen zijn daarbij betrokken. De regionale keringen zullen vervolgens iedere zes jaar opnieuw gekeurd worden.

De bijeenkomst wordt voortgezet met het bespreken van diverse (individuele) situaties aan de hand van hoogte- en overzichtskaarten.

Breda, 30 november 2017